

Arkady Moshes, ohjelmajohtaja, Ulkopoliittinen instituutti

VUOSI SOTAA UKRAINASSA

MIKSI LÄNNEN VENÄJÄ-POLITIikka EI OLE MUUTTUNUT RIITTÄVÄSTI

Venäjä aloitti täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa vuosi sitten. Samassa ajassa länsi ei ole saavuttanut yhteisymmärrystä siitä, näkeekö se itsensä konfliktin osapuolena, pitääkö se sotaa Putinin vai Venäjän sotana, ja mitä se lopulta tavoittelee. Lännen haparointi nakertaa sen Venäjä-politiikkaa.

Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa muodosti vedenjakajan lännen turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle. Länsi havahtui – vaikkakin myöhään – siihen, ettei hyökkäyksen tuomitseminen ääneen riittänyt, vaan sen täytyi myös pitää kiinni sanoistaan ja ryhtyä niiden mukaisiin toimiin.

Sotaa on käyty vuosi, ja Venäjä on matkalla kohti tulevaisuutta, jota ei käy kadehtiminen. Euroopan vientimarkkinat on menetetty. Mahdollisuudet hyödyntää uusia teknologioita ja ulkomaista pääomaa ovat rajalliset. Jalansija pehmeälle vallankäytölle maailmalla ja erityisesti entisen Neuvostoliiton alueilla murenee. Jopa Venäjän

mahtia tavanomaisessa sodankäynnissä on alettu kyseenalaistaa.

Selkeiden tilannearvioiden esittäminen tyssää kuitenkin tähän. On mahdotonta ennustaa uskotavasti, milloin tai millaisissa olosuhteissa sota tulee päättymään. Vaikka Venäjän oma tulevaisuus näyttää synkältä, se pystyy yhä kylvämään merkittävää tuhoa naapurimaissaan.

Tälle on useita selittäviä tekijöitä; muun muassa Venäjän koko, Vladimir Putinin hallinnon ja sen propagandakoneiston tehokkuus Venäjällä, ydinaseet sekä Venäjän kytkökset Aasiaan ja globaaliin etelään. Erityistä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää yksimielisyyden

puutteeseen lännen suhtautumisessa sotaan.

Ensinnäkin länsi on vahvasti jakautunut kysymyksessä siitä, onko se tai tulisiko sen nähdä itsensä poliittisesti suoraan osallisena konfliktiin. Tässä yhteydessä on havaittavissa neljä erilaista ”länttä”. Näistä ensimmäinen priorisoi taloudelliset intressinsä ja oman liikevoittonsa. Useat ihmiset – myös muut kuin avoimen korruptoituneet henkilöt, joiden palkkakuitti on peräisin venäläisiltä yhtiöiltä (eli Kremlistä) – ovat sivuuttaneet Krimin niemimaan valtaamisen sekä Donbasissa vuodesta 2014 alkaen käydyn sodan. Tilannetta on katsottu sormien läpi

joko siksi, että on haluttu odottaa Nord Stream 2 -kaasuputkien valmistumista ja Eurooppaan virtaavaa halpaa venäläistä kaasua, tai siksi että on muulla tavoin jahdattu venäläistä rahaa.

Toinen länsi on pasifistinen. Sen puolestapuhujat uskovat olevansa moraalisesti yliveraisia valitessaan sodan sijasta rauhan, vaikka tämä tarkoittaisikin sitä, että sota saataisiin päätökseen tarpeen tullen Ukrainan alueellisen loukkaamattomuuden kustannuksella. Tähän leiriin kuuluvat eivät kykene näkemään, että mikäli Ukraina kukistetaan, sota saattaa seuraavaksi kolkutella omalla ovella. On erittäin valitettavaa, että nämä ihmiset ovat usein valmiita levittämään Kremlin narratiivia, jonka mukaan Venäjä ”provosoitiin” hyökkäämään Ukrainaan.

Kolmas ryhmittymä on länteen sijoittuva ”ei-läntinen” joukko maita, joita edustavat ennen kaikkea Turkki ja Unkari. Ankarassa ja Budapestissa vedotaan siihen, että maiden politiikkaa ohjaavat niiden kansalliset intressit. Näin ollenkin tämä ainoastaan korostaa sitä, kuinka tämän ryhmittymän suuntaa eivät määritä arvot, joiden tulisi tavallisesti olla lännen ohjenuorana. Näille kaikille kolmelle ”lännelle” on yhteistä se, että yksikään niistä ei halua olla konfliktissa Venäjän kanssa.

Vasta neljäs länsi toimii periaatteen mukaisesti pitäen kiinni siitä,

että hyökkäyssota edellyttää rangaistuksia. Epäselväksi kuitenkin jää, ennen kaikkea Saksassa, onko tämä ryhmä määrältään tai äänestäjäkunnan takaamalta tueltaan vahvempi kuin muut ryhmät. Berliinin hitaista reaktioista Ukrainalle annettavaan aseapuun voitaneen päätellä, että tämän näkemyksen jakaa vähemmistö.

Toinen perustavanlaatuinen kysymys, johon länsi ei ole vielä onnistunut vastaamaan, koskee sitä, ketä olisi syytä pitää vastuussa sodasta. Tämä on erityisen keskeistä, sillä eri vastauksista johdettavat poliittiset valinnat ovat keskenään täysin vastakkaisia. Jos sotaa pidetään Putinin sotana, lännen tulisi pelkän sietämisen sijasta rohkaista ja toivottaa tervetulleeksi venäläiset, jotka muuttavat maasta, välttelevät liikekannallepanoa tai kieltäytyvät maksamasta veroja Venäjälle. Jos sotaa pidetään Venäjän sotana, viisumien myöntäminen tulisi jätettyä täysin. Pakotelistalle olisi lisättävä nykyistä huomattavasti kattavampi määrä Venäjän eliittiä edustavien henkilöiden nimiä, eikä poikkeuksia tulisi sallia edes aiemmin merkittäville hallinnon toimijoille tai oligarkeille, jotka parhaillaan oleilevat lännessä. Jos sota nähdään Putinin sotana, kanssakäymistä Venäjän seuraavan hallituksen kanssa on pohdittava vakavasti. Jos sota nähdään Venäjän sotana, Venäjän patoamiseen tähtäävä politiikka on ainoa vaihtoehto.

Huolestuttavinta on lännen haluttomuus tai kyvyttömyys lausua ääneen ja kenties nähdä avoimesti sen omia tavoitteita konfliktissa. Aikooko se ainoastaan auttaa palauttamaan Ukrainan rajat maan hallintaan sellaisessa muodossa kuin ne olivat 23. helmikuuta 2022 - vai Ukrainan perustuslain määrittelemällä tavalla, Krimin niemimaa mukaan lukien? Vai onko tavoitteena varmistaa, ettei Venäjä hallituksestaan riippumatta kykenisi harjoittamaan kostonhimoista politiikkaa, ja että alueelle luotaisiin tämän vuoksi uusi turvallisuusjärjestys, joka kattaisi Ukrainan Nato-jäsenyyden? Vai tulisiko lännen toiminnan perustua oletukselle, että kaikki pyrkimykset rauhan ja turvallisuuden takaamiseksi Euroopassa ovat turhia, jos valta ei vaihdu Venäjällä?

Vaikka länsimaat ovat myöntäneet Ukrainalle mittavaa aseellista ja taloudellista tukea, vuosi hyökkäyssodan alkamisen jälkeen lännettä valitettavasti puuttuu yksiselitteinen vastaus kaikkiin edellä esitettyihin kysymyksiin. Olisi epärealistista odottaa, että paljon kaivattu yksimielisyys saavutettaisiin pian. Ilman yhteistä näkemystä lännen politiikka uhkaa kuitenkin jäädä irralliseksi ja tehottomamaksi kuin mitä sen onnistuminen edellyttäisi. /